

1 (1-2) 114876

Morgenbladets kronikk 4. mars 1948

Fredstanken — Forsvarstanken.

Foredrag på forsvarsmøtet 2. mars.

Av overlæge Johan Scharffenberg.

II.

Militærnektelse like forut for eller under en krig er alltid hjelp til fienden, — det har bl. a. Salvador de Madareaga vist med ugjen-drivelig logikk («The Worlds Design», 1938 s. 196 fig.) Hitler hadde intet mot denslags pasifisme i — andre land.

Endelig sier noen: vi trenger bare et «etiketteforsvar», vi stoler på at England eller en annen stormakt vil forsvare vårt land — altså: andre skal ofre sine sønner. Det kalder jeg ikke fredskjærlighet, men trellesinn.

Voldgiftsdom kan dessverre ikke alltid komme til anvendelse. Et undertrykt folk kan føle seg nødt til å gjøre opprør hvis dets rettmessige krav om frihet og passiv motstand etter Gandhi's mønster ikke fører fram. Hvorledes skulle en slik strid kunne bringes inn for en upartisk internasjonal domstol?

Eller tenk på striden i Palestina mellom araberne og jødene, begge med krav på historisk rett til landet. FN er ingen domstol, og det er ennå et åpent spørsmål om forbundet har makt til å gjennomføre delingen på fredelig vis. Hvordan kan denne strid avgjøres ved voldgift?

Hvis fornuft, rettferdighet og menneskekjærlighet hersket i verden, kunne all strid bli løst uten blod, da ville verden ikke kjenne rasefordom og annen undertrykkelse. Men så god er verden ikke, de absolutte pasifister må lære å regne med virkeligheten, de må bli realister. I politikk er virkelighetsfjern idealisme farligere enn selv kynisk realisme.

Selv i en fredelig rettsstat må re-

gjeringsingen kunne sette politi inn mot voldsmenn, og overfor opprør og forsøk på revolusjon kan den bli tvunget til å bruke tropper hvis det alminnelige politi er for svakt. Dette bør helst unngås, men er dog bedre enn at et mindretall ulovlig skal tilrive seg den politiske makt.

Altså, selv for å sikre statens indre fred trenger enhver regjering maktmidler. Ganske det samme gjelder dens fred utad. I nødsfall når fredelig forhandling og tilbud om voldgift strander, må regjeringen enten kunne kalle folket til vern under våpen eller kapitulere, prisi statens frihet og selvstendighet.

La oss ikke lenger drøfte spørsmålet abstrakt, la oss ikke tale om imperialism, om kapitalisme, om stormakter, ikke engang om vanskeligheten ved å sondre mellom angrepskrig og forsvarskrig.

La oss tale om Norge i lys av erfaringene fra 9. april 1940 og fem år under fremmedåket. Nettopp her vil jeg stille spørsmålet «fred = forsvar» inn under rettens synsvinkel.

Professor Nikolaus Gjelsvik var som Nansen samtidig fredsvenn og forsvarsvenn. Han sammenfattet sitt syn i tre ord:

RETT — FRIDOM — FRED

Helst bør de tone sammen i harmonisk treklang, men ved dissonans blir det spørsmål om verdienes rangorden. Jeg kan dog vanskelig tenke et skille mellom «rett» og «frihet» (jeg ser her bort fra straffetretten). Det kan aldri bli «rett» å røve friheten fra et folk. Et folk som vil undertrykke et annet folk, krenker retten. Men hvor høyt jeg skatter den, kan jeg dog ikke sette

freden som den absolutt høyeste verdi, like lite som jeg kan sette livet som den høyeste verdi.

Det kan bli nødvendig for et folk å ofre freden og mange borgeres liv for å hevde sin rett og sin frihet.

Hvorfor har vi rett til å råde oss selv i dette landet, rett til frihet og fred, når vi selv akter andre folks rett til å leve i frihet og fred i sitt eget land? Dette er jo målet for vår utenrikspolitikk, mer krever vi ikke. Vi har ikke kolonier, reiser ikke — bør heller ikke reise — krav på tapt land. Hverken Island eller Færøyane ønsker å slutte seg til Norge igjen, og vi ville ikke kunne verge dem. Og vi bør nå være glad over at vi ikke har kolonier på Øst-Grønland. (Jeg kjempet etter evne mot disse okkupasjonene) Heller ikke tenker vi på å vinne tilbake Båhuslen, Herjedalen og Jemtland som vi i midten av syttenhundretallet tapte til Sverige. Vi higer ikke etter noe Norvegia irre-denta. Men det landet som etter gangen i vår historie er Norge i dag, det vil vi ha for oss, der vil vi råde selv, det landet vil vi stille best vi forstår, til et godt hjem for slektene etter oss. Det krever vi med den første besitters rett; vi tok det ikke fra noe annet folk.

«Gamle Noreg, nordst i grendom, er vårt eget ettarland».

Det er rettsgrunnlaget vi bygger på. Her har mennesker bodd i minst 10,000 år, de første flyttet inn alt under istiden — kanskje før —, da bare en kyststripe var bart land, omtrent som Grønland. Da isen smeltet og trakk seg tilbake, rykket menneskene etter inn gjennom landet. Det har vært flere innvandringer både i forhistorisk og tidlig historisk tid, og befolkningen er

Morgenbladet 4/3.1948

langt fra homogen, den er sammensatt av flere raser, og den er preget av livsforholdene rundt i dette underlige langstrakte landet. Vi skal ikke sørge over denne uensartethet, det er rikdom at ikke alle er støpt i samme form, det hører med i vår velsignede individualisme, i den striden som er en del av vårt liv.

Men langsomt, historisk nokså sent, riktig bevisst først fra 1814, grodde fram forestillingen om samhörighet tross all ulikhet. Vestlending, sørlending, østlending, nordlending vokste sammen i forestillingen om det norske folket.

Dette folket har gjort landet til hva det er i dag. Det har kostet slit, det koster slit, det vil koste slit, og det er sunt for dette folket — det har ikke alltid vist rygg til å bære «gode tider». Dette slitet er det eneste «stålbad» vi trenger.

Dette folket og dette landet hører uløselig sammen, derfor har vi en retten til det.

Norges forsvar har ingen annen oppgave enn å verge vår rett, vår frihet og vår fred. Derfor er det for oss ikke noen motsetning mellom fredstanken og forsvarstanken.

Jeg skal ikke nå drøfte muligheten av å verge landet. Om det har en sakkyndig talt. Vår skjærgård, våre fjorder, våre fjell og våre trangetaler gjør det lettere å verge enn å volda Norge. «Det er et svineland å føre krig i», sa en høy tysk offiser. Er viljen der, skal nok også evnen vise seg, og setter vi all vår egen evne inn, er det ingen skam å ta mot hjelp av folk med samme støpning. Men det er en skam å stole på at en stormakt skal kjempe for oss, så vi selv kan spare blod, tårer, svette og penger. — Den som ikke selv vil verne sin rett, frihet og fred, fortjener å tape dem, han vil bli trell for andre folk.

Vi skal ikke i egenrettferdighet legge all skyld for 9. april 1940 på erobreren, det var en skam for oss selv at vårt land kunne bli hærtatt på en natt.

Skal vi redelig love at den skammen skal ikke ramme Norge en gang til? Nei eller Ja?

Johan Scharffenberg